

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Haoseik Bamitzvah Patur Min Hamitzvah

Rabbi Dovid Hirsch
ג' אדר תשע"ח • February 18, 2018

1) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כה עמוד א

משנה. שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה. אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה. אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה. גמרא. מנא הני מילי? דתנו רבנן: אבשבתך בביתך - פרט לעוסק במצוה, ובלכתך בדרך - פרט לחתן. מכאן אמרו: הכונס את הבתולה - פטור, ואת האלמנה - חייב. מאי משמע? - אמר רב הונא: כדרך, מה דרך רשות - אף כל רשות, לאפוקי האי דבמצוה עסוק. - מי לא עסקינן דקאזיל לדבר מצוה, וקא אמר רחמנא ליקרי! - אם כן לימא קרא בשבת ובלכת, מאי בשבתך ובלכתך - בלכת דידך הוא דמיחייבת, הא בלכת דמצוה - פטירת. - אי הכי, אפילו כונס את האלמנה נמי! - כונס את הבתולה - טריד, כונס אלמנה - לא טריד. - וכל היכא דטריד הכי נמי דפטור? אלא מעתה טבעה ספינתו בים דטריד, הכי נמי דפטור? וכי תימא הכי נמי - והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב: אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה, חוץ מן התפילין, שהרי נאמר בהן פאר! - הכא טריד טירדא דמצוה, התם - טריד טרדא דרשות

2) רש"י מסכת סוכה דף כה עמוד א

משנה. שלוחי מצוה - הולכי בדרך מצוה, כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים. פטורין מן הסוכה - ואפילו בשעת חנייתן. גמרא. בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה - שאינו חייב בקריאת שמע, ולקמן מפרש מאי משמע. ובלכתך בדרך פרט לחתן - ואף על גב דהוא נמי במצוה טריד - איצטריכי להו תרי קראי, דאי הוה כתיב חד, כיון דחתן לאו בהדיא כתיב בקרא - הוה אמינא לא פטר הכתוב אלא טורח ועושה מלאכת מצוה בידים, או מהלך למצוה, אבל חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק, אלא טריד במחשבת בעילה - לא פטר הכתוב, הלכך מקרא יתירא אשמעינן דפטור מקריאת שמע, דטריד במחשבת בעילה. מאי משמע - מהני קראי פרט למצוה. כי דרך - הולך בדרך סחורה. מי לא עסקינן כו' - וכי אינך יכול לכלול במקרא דרך מצוה עם הרשות, והא דרך סתמא כתיב, ומשמע נמי דרך מצוה וקאמר רחמנא ליחייב לקרות. אם כן - דבדרך מצוה נמי קאי, לכתוב בלכת בדרך. טריד - לבו טרוד במחשבת בעילה, ומסתברא, כי פטריה קרא - משום טירדא פטריה ואינו יכול לעסוק בשנים כאחד. כונס אלמנה לא טריד - ויכול לקיים את שתייהן. אי משום טירדא כו' - האי דפריך משמע ליה דטרדתו פוטרותו לפי שאינו יכול לכוון את לבו, והלכך אפילו טבעה ספינתו דטרוד בצערו - ליפטר! שנאמר בהן פאר - כדלקמן, ואבל לאו בר פאר הוא, וכשמתפאר מראה בעצמו שאינו אבל. חתן טריד טירדא דמצוה - ואשמעינן קרא דלא מיחייב להסיר דעתו ממחשבת מצוה ראשונה בשביל זו הבאה עליו, אלא יעסוק בראשונה ויתן לבו להיות בקי בדבר. טירדא דרשות - שאף על פי שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה רחיצה וסיכה להראות כבוד מתו - אינו חייב להצטער. והעוסק במצוה דפטור ממצוה מהכא נפקא - משבתך בביתך. ויהי אנשים וגו' - בפסח מדבר קרא, בשנה השנית ליציאת מצרים

3) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כז עמוד ב

והאמר רבי יצחק: מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל - שנאמר המדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת - מכלל דבחדש ושבת מיחייב איניש לאקבולי אפי רביה

4) תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ט

כתיב טפלים מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו, וכתיב יארח חיים פן תפלים! - לא קשיא: כאן - במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן - במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים

5) תוספות מסכת מועד קטן דף ט עמוד ב

כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים - עשיית מצוה עדיף שהרי מפסיקין אפילו לר"ש בן יוחי לעושה סוכה ולולב כדאי' בירושלמי אבל בהפסקה דתפלה וק"ש אין מפסיקין לר"ש בן יוחי ובירושלמי זה שננו וזה שננו ואין מפסיקין שננו מפני שננו

6) תוספות מסכת סוכה דף כה עמוד א

שלוחי מצוה - הולכי בדבר מצוה כגון ללמוד תורה או להקביל פני רבו ולפדות שבויין פטורין מן הסוכה ואפילו בשעת חנייתן כך פי' בקונטרס וכן משמע בגמרא דקאמר הולכי לדבר מצוה פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה

ומשמע אע"פ שאין הולכין אלא ביום דאי דאזלי ביממא ובלילה אפי' לדבר הרשות נמי פטירי כדקתני בכרייתא ועוד עובדא דרב חסדא ורבה בר רב הונא דגנו ארקתא דסורא ותימיה אם יכולין לקיים שניהם אמאי פטורין דאטו אדם שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו מי מפטר בכך משאר מצות ובפ' אין בין המודר (נדרים ד' לג:) גבי המודר הנאה דמחזיר לו אבידתו אע"פ דמהני ליה פרוטה דרב יוסף משום דלא שכיחא ואי כל זמן שאבידה בביתו מפטר מלמיתב ריפתא לעני אם כן שכיחא היא אלא ודאי לא מפטר אלא בשעה שהוא עוסק בה כגון טלית של אבידה ושוטחה לצורכה או בהמה שנותן לה מזונות דלא שכיחא שבאותה שעה יבא עני לשאול ממנו וצריך לומר דהכא נמי איירי בכי האי גוונא דאי מיטרדי בקיום מצות סוכה הוה מבטלי ממצות

7) הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף יא עמוד א

ואיכא למידק אם יכולין לקיים את שתיהן אמאי פטורין דאטו מי שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו מי מפטר משאר מצות הא ודאי לא וה"נ מוכח בפרק אין בין המודר דאמרינן התם [דף לג ב] המודר הנאה מחבירו מחזיר לו אבדתו אע"ג דמהני ליה פרוטה דרב יוסף משום דלא שכיחא ואי כל זמן שאבדה בידו מפטר מליתן ריפתא לעניא הא ודאי שכיחא טובא אלא על כרחין לא מפטר אלא שעה שהוא עוסק בה כגון טלית של אבדה ששטחה לצרכה או בהמה שנותן לפניה מזונות דלא שכיחא שבאותה שעה יבא עני וישאל ממנו לפיכך העלו בתוספות דלא פטירי אלא היכא שאם יקיימו מצות סוכה יבטלו ממצותיהן ואמרינן בגמרא [דף כו א] דרב חסדא ורבה בר רב הונא כי הוה עיילי לשבתא דריגלא לבי ריש גלותא הוה גנו ארקתא דסורא ואמרי אנן שלוחי מצוה אנן ופטרינן בכה"ג נמי הוא דאי מטרדו בקיום מצות סוכה הוה מפגרי ממצותן. ולא נ"ל כן דפשטא דמילתא לא משמע כן וה"נ אמרינן בגמרא [דף י ב] דרב חסדא ורב הונא איקלעו לבי ריש גלותא ואגניניהו רב נחמן בסוכה שמופלגין נוייה ממנה ד' ואמרי ליה אנן שלוחי מצוה אנן ופטורין ופרש"י ז"ל להקביל פניו של ראש גולה דחייב אדם להקביל פנו רבו ברגל ולא אהדרו ליה דסוכה כשרה לדעתיהו כלל דהא אמר להו רב נחמן הדרייתו בכו משמעתיכו ולא משמע דלהוי מפגרים מראיית רבן ברגל אי הוה מהדרי למגנא בסוכה כשרה ועוד מדאמרינן [ברכות טז א] חתן פטור מקריאת שמע עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה ואם איתא דביכול לקיים את שתיהם מיחייב נימא דאיבעי ליה ליתובי דעתיה כדאמר [כאן דף כה ב] גבי אבל וליקיים תרוייהו ולא מצית אמרת דלא מצי ליתובי דעתיה דהא תנן חתן אם רצה לקרות לילה הראשון קורא ובפרק היה קורא [דף יד ב] נמי אמרינן החופר כוך למת פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובודאי דרכן של חופרין דבתר דמחו בה טובא מיפשי פורתא והדרי ומחו ובעידנא דמיפשי למה הוא פטור (לתת פרוטה לעני העומד אצלו) ובודאי דהחופר כוך למת כדרכו שנינו ובפרק מי שמתו [דף יח א] נמי תניא המשמר את המת אע"פ שאינו מתו פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה והא משמר ודאי אפשר לו לקיים כמה מצות ולמה אמרו פטור לפיכך נ"ל דהעוסק במצוה פטור מן המצוה אע"פ שיכול לקיים את שתיהן וההיא דנדרים לא מוכחא מידי דודאי בשעה שהאבדה משומרת בתיבתו לא מפטר דעוסק במצוה אמרינן ולא מקיים מצוה ומי שאבדה אצלו אע"פ שהוא מקיים מצוה אינו עוסק בה אלא בשעה שמנערה לצרכה ובההיא שעתא ודאי פטור למיתב פרוטה לעני אע"פ שאפשר לקיים את שתיהן ולחזור לנערו אלא בההיא גוונא לא שכיחא והיינו טעמא דמדפטר רחמנא חתן אע"ג דאפשר ליה ליתובי דעתיה ולקיים את שתיהן וכדכתיבנא ילפינן כל שהוא עוסק במלאכתו של מקום לא חייבתו תורה לטרוח ולקיים מצות אחרות אע"פ שאפשר: ומיהו מודינא ודאי שכל שאינו צריך לטרוח כלל אלא כדרכו במצוה ראשונה יכול לצאת ידי שניהם דבכה"ג ודאי יצא ידי שתיהן ומהיות טוב אל יקרא רע ומש"ה פרכינן בגמרא [דף כה ב] עליה דרבי אבא בר זבדא אמר רב חתן ושושביניו פטורין מן הסוכה וליכלו בסוכה וליחדו בסוכה דאע"ג דהעוסק במצוה פטור מן המצוה אפ"ה אין דרך המשמחין לשמח חתן וכלה בחופה בלבד אלא אף בחדרים ובעליות ובסוכה משמחין אותן ומש"ה פרכינן דכיון דכי ארחייהו מצוה עבדי יצאו ידי שתיהן ומיהו כל שצריך לטרוח פטור ומש"ה רבנן דהוה שלוחי מצוה הוה גנו חוץ לסוכה דכל זמן שליחותן עוסקים במצוה מיקרו ולא היו חייבים לקיים מצות סוכה

8) הגהות אשרי מסכת סוכה פרק ב סימן ה

ומיירי באילנות זקנים ועבים דלא אזלי ואתו ברוח מצויה. מא"ז: סימן ו * אבל בא"ז חילק דכל העוסק במצוה בידיו או ברגליו כגון משקה בהמת אבידה או מאכילה מפטר בההיא שעתא למיתב פרוטה לעני אע"ג דאפשר לקיים שניהם וכן לובש תפילין או מתעטף בציצית פטור בשעה שהוא לובש או מתעטף אבל אחר שהשקה או נתעטף בציצית או לבש תפילין חייב ואין זה קרוי עוסק במצוה וכן רב חסדא ורבה בר רב הונא דהוה גנו ארקתא דנהרא אע"פ שהיו יכולין ללכת לסוכה פטורין משום דהואיל שהיו הולכים לדבר מצוה ועדיין לא הגיעו לשם הוי כמוליך

(9) שער הציון סימן תע"ה על ס"ק לט

(לד) תוספות בדף קט"ו, והרא"ש בדעת הרי"ף בפרק ג דראש השנה, וכן כל יתר הפוסקים דסבירא לה דמצות אין צריך כונה מקוריהו מהא דאבוה דשמואל, אלמא דלא סבירא לחלק בזה והרב המגיד גם כן מסתפק דאולי טעות סופר יש בדברי הרמב"ם: (לה) עיין בספר כפות תמרים בראש השנה דף כ"ט: (לו) עיין בבית יוסף סימן תקפ"ט ובבית מאיר ובפרי מגדים בעניננו שנשאר בזה בצריך עיון. והיינו אפילו בלא אנסוהו, כיון שהוא מכוון בהדיא שלא לצאת: